
АУДИТ ОПЕРАЦІЙ З ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЇХ ТИПОВІ ПОРУШЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Ковтуненко К.В., к.е.н., доцент,
Короткова А.О.

Одеський національний політехнічний університет

В наш час аудит операцій з обліку грошових коштів та їх типових порушень на підприємстві є дуже актуальним.

Метою аудиту операцій з обліку грошових коштів є формування незалежної думки аудитора про достовірність та об'єктивність відображення операцій з обліку грошових коштів на підприємстві, повноти їх оприбуткування, обґрунтованість їх цільового використання.

Основним завданням аудиту грошових коштів є:

- контроль за дотриманням чинного законодавства щодо касових операцій;
- перевірка дотримання необхідних умов збереження грошових коштів у касі;
- встановлення відповідності особи касира вимогам чинного законодавства і наявності укладеного з ним договору про повну матеріальну відповідальність;
- дослідження первинних документів з погляду правильності їх оформлення, достовірності і законності операцій відображених в них;
- перевірка дотримання графіку документообігу;
- перевірка наявності та правильності ведення Журналу реєстрації касових ордерів;
- встановлення своєчасності та повноти оприбуткування грошових коштів у касі підприємства;
- перевірка дотримання встановленого ліміту залишку готівки в касі;
- визначення дотримання термінів проведення інвентаризації та документального оформлення її результатів;
- перевірка відповідності даних синтетичного і аналітичного обліку, звітності;
- встановлення дотримання порядку видачі готівки в підзвіт і контролю за її використанням;
- визначення напрямів використання грошових коштів, законності та цільового спрямування;
- перевірка дотримання інших вимог Положення ведення касових операцій у національній валюті в Україні [1].

Об'єктом аудиту операцій з обліку грошових коштів підприємства є наявність і збереження грошових коштів у касі, операцій з руху готівки в касі, матеріали інвентаризації, фінансова звітність [1].

У процесі аудиторської перевірки необхідно керуватись такими нормативними документами:

- Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07. 1999 р.

- Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затвердженим
- Постановою Правління НБУ від 15.12. 2004 р. № 637.
- Наказом Мінфіну України № 291 "Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції про його застосування" від 30.11. 99 р.
- Інструкцією про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах, затвердженою постановою правління НБУ від 12.11. 2003 р. № 492 [3].

Джерела інформації для аудиту касових операцій можна згрупувати, як наведено у таблиці 1.

Таблиця 1. Джерела інформації для аудиту касових операцій.

Група документів	Документ
Узагальнюючі реєстри обліку і звітності	Головна книга; Баланс підприємства (форма № I)
Синтетичні реєстри операцій з обліку грошових коштів	Журнал № 1, № 2; Відомості № 1а, № 2а
Аналітичні і первинні документи з обліку касових операцій	Касова книга; прибуткові і видаткові ордери; чеки на отримання готівки; виписки банку
Первинні документи обліку розрахунків з підзвітними особами	Авансові звіти; посвідчення на відрядження; виправдні документи; акти і відомості на закупівлю тощо
Зовнішні документи	Повідомлення банків про встановлення ліміту каси та ін.

Починаючи дослідження операцій з грошовими коштами, аудитор доцільно отримати якомога повнішу інформацію про внутрішній контроль на даній ділянці обліку. З'ясувати, як на підприємстві дотримуються касової дисципліни, наскільки жорстко контролюються операції з готівкою, у тому числі з валютою, наскільки чітко забезпечується санкціонування різних платежів з поточного та інших рахунків підприємства (можна шляхом фактичної перевірки).

Важливим способом отримання даних є тестування за раніше підготовленими питаннями, зокрема, це можуть бути такі питання:

- чи укладена угода про матеріальну відповідальність касира;
- чи створені умови, що забезпечують збереження грошових коштів;
- чи повністю заповнюються реквізити в касових документах;
- чи проводяться раптові перевірки каси;

– як дотримуються встановленого ліміту каси;

– чи перевіряється відповідність проведених банківських операцій угодам та ін. [2].

За результатами тестування встановлюється фактичне ставлення адміністрації до організації обліку і забезпечення збереження і цільового використання грошових коштів на підприємстві. Відповідно, аудитор визначає для себе об'єкти підвищеної уваги під час планування контрольних процедур, послідовність етапів проведення аудиту, конкретні джерела отримання даних, уточнює аудиторський ризик [1].

Іноді при аудиті операцій з обліку грошових коштів аудитор виявляє типові порушення:

– розкрадання грошових коштів нічим не приховане;

– розкрадання грошових коштів приховане неоформленими документами і розписками;

– неопритбуткування і привласнення грошових коштів, що не надішли з банку або від різних юридичних та фізичних осіб;

– надлишкове списання грошей по касі (повторне використання одних і тих самих документів, списання сум без підстави чи за фальсифікованими документами, неправильний підрахунок підсумків в касових документах і звітах);

– привласнення сум, законно нарахованих різним особам і організаціям;

– розрахунки сумами готівкових грошових коштів, які перевищують граничну величину (з іншими юридичними особами і підприємцями, діючими без утворення юридичної особи, які надходять в касу підприємства, що перевіряється).

Аудитор повинен класифікувати виявлені помилки за формальними ознаками (порушення визначеного порядку ведення облікових реєстрів) або за суттю (підроблені бухгалтерські записи) [].

Особи, винні в порушенні порядку ведення операцій з готівкою, повинні бути притягнуті до відповідальності в установленому чинним законодавством порядку. Згідно з Указом Президента України від 12.06. 95 № 436 "Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки" (зі змінами і доповненнями) до порушників застосовують фінансові санкції у вигляді штрафу:

– за перевищення встановлених лімітів залишку готівки в касах – у двократному розмірі сум виявленої понадлімітної готівки за кожний день;

– за неповне оприбуткування у касах готівки – у п'ятикратному розмірі неопритбуткованої суми;

– за перевищення встановлених термінів використання виданої під звіт готівки та видачу під звіт готівки без повного звітування щодо раніше виданих коштів – у розмірі 25% виданих під звіт сум;

– за проведення готівкових розрахунків без подання одержувачем коштів платіжного документа (товарного або касового чека) – у розмірі сплачених коштів [3].

На відміну від контролюючих органів аудитор повинен дотримуватися принципу конфіденційності, всі встановлені порушення фіксувати в Звіті керівництву клієнта та, при необхідності, в аналітичній частині аудиторського висновку, але не розголошувати інформацію і не сповіщати податкові органи.

Аудитор зобов'язаний повідомити клієнта про можливі стягнення за виявлені порушення і допомогти їх усунути.

На сьогоднішній день аудит є найбільш правдивою і достовірною перевіркою фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. Думки і висновки аудиторів своєчасно здатні попередити підприємства про недоліки ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, а отже і застерегти від небажаних наслідків, штрафних санкцій та витрачання грошових коштів.

Література

1. Утенкова К.О. Аудит. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 408 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Аудит. Підручник для студентів спеціальності "Облік і аудит" вищих навчальних закладів. – Житомир: ПП "Рута", 2009. – 672с.
3. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 568 с.
4. Шляхи удосконалення організації обліку грошових коштів на прикладі підприємств оптової торгівлі. [Електронний ресурс] / М.О. Ананська, Н.О. Пильнева, М.О. Полозов // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 4 (14). – С. 78-83. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n4.html>
5. Планування бюджету руху грошових коштів враховуючи схему змішаного фінансування проектів верфі [Електронний ресурс] / А.М. Пічка. // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2014. – № 4 (14). – С. 99-107. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2014/n4.html>